

DELA VSKI Obzornik

Letnik II.

V Ljubljani, 15. aprila 1936

Štev. 2-3c

Izhaja vsako drugo soboto. — Rokopisi se ne vračajo. — Uredništvo in uprava: Ljubljana, Osojna pot 3/II. (Na Osojah, Ulica na Grad). — Za konzorcij in uredništvo odgovarja Rudolf Rojc, Ljubljana. Poštni čekovni račun štev. 17.080.

Naročnina: mesečno Din 2.—, četrletno Din 5.—, polletno Din 10.—, letno Din 20.—; za inozemstvo: mesečno Din 4.—, letno Din 40.—. — Tiskajo J. Blasnika nasl., Univ. tiskarna, litografija in kartonaža d. d. v Ljubljani. Odgovoren L. Mikuš.

Kaj pišejo delavci iz obratov

Trboveljska dolina

Položaj nas rudarjev je tako strašen, da ne more verjeti, kdor se na lastne oči ne prepriča. Stara pesem o »koruznem dušu« (močniku-soku) umira, ker tudi tega nam že primanjkuje. Zakaj? Zato, ker delamo 12—20 šihov na mesec in še ti so tako slabo plačani, da ne moremo ne živeti, ne umreti.

Trgovci nam ustavljajo kredite iz umevnega razloga, ker so že sami zadolženi, ker visi tudi nad njimi težka pest krize in je naše izboljšanje istočasno tudi njihovo.

Hrano, ki jo lahko dobimo v rudniškem konzumu, imamo samo za 7 dni, ostale dni v mesecu pa prosimo pri okoliških kmetih, sposobimo si drug od drugega, kar vse je vzrok raznim boleznim, ki vedno bolj razsajajo med nami.

V konzumu jemlje hrano nad polovico delavcev, je to prava mučilnica naših žena. Tu se daje hrana po oddelkih, urejeno je tako, da, kadar pride tvoj oddelek na vrsto, takrat dobiš. Grupe žena in otrok stoje že od pol 4. ure zjutraj pred tem konzumom. Uredili so si tako, da vzame prvi, ki pride, vse naslovljene knjižice za njim došlih, tako da pridejo vsi pravično na vrsto, kar pa ni dobro, ker se skušajo med seboj, katera bo prva, druga itd. in s tem silijo druga drugo, da prej pride, kar ni dobro zanje. Uredi naj se tako, da se bo lahko vzelo blago oziroma hrane za ves mesec, ne pa, da bo treba čakati za 2 Din kvasa vse dopoldne in ko prideš na vrsto, se moraš oglasiti še pri gospodu upravniku, če ti on kreditira, potem šele dobiš.

Tudi o naših stanovanjih ni da bi človek pisal, posebno o onih na Doberni, kjer v eni sobi stanujejo 3 družine! Želimo, da, kadar pride kakšna stanovanjska komisija, ki so sicer redke, da si ogleda tudi naš stanovanjski paradiž.

DOPISNIKI!

Naš list je strokoven delavski list. Glavna njegova vsebina so Vaši dopisi in dopisi iz obratov. Zato pričakujemo čimveč dopisov od Vas iz delavnic. Naj zvedo vsi, kako Vam gre, kaj hočete in kako delate. Vaša pisma Delavskemu Obzorniku naj bodo sestavljena skrbno, pišite le na eno stran in sploh tako, da jih bomo mogli uvrstiti v list. Dopisništvo je umetnost, ki se ga je treba naučiti.

Dopisniki, na plan!

Naš poziv

Naprošeni smo bili iz Trbovelj, preko tretje osebe, da naj na dopis »Metode zdravnikov bratovske skladišnice« dobrohotno objavimo nekakšen popravek, v toliko, da je zadeva med prizadetima likvidirana v obojestransko zadovoljstvo. Uredništvo tega naravno ni moglo storiti, ne da predhodno vpraša za mnenje naših trboveljskih sodelavcev. Od teh smo pa dobili naslednji odgovor:

Za nas ostaja merodajno mnenje rudarjev in njihova splošna zahteva: »Vsled zgražanja vse poštene javnosti pozivamo vodstvo kakor tudi vse odbornike Br. skl., da se vsa zadeva reši tako, kakor to zahteva čast in ugled te ustanove, ter s tem da zadoščenje vsemu članstvu Bratovske skladišnice. Korenino takšnega zla je treba odstraniti, ker rta slučaj ni bil prvi in se bojimo, da tudi ne bo zadnji, zato je zahteva rudarjev opravičena.

Rudarji.

Moste („Saturnus“ d. d.)

Na članskem sestanku, ki ga je sklical stari zaupniški zbor, ki opravlja po zakonu tudi posle volivnega odbora, kar je on sam za čas zaupniških volitev, na dan 20. januarja 1936 smo sprejeli listo zaupnikov, ki so bili izvoljeni v posameznih oddelkih tovarne. Kljub temu, da je bila samo ena lista (ker je v obratu samo ena organizacija) je članstvo (razen osmih) ni hotelo sprejeti, ker ni bilo na listi s. Beštra, za katerega je absolutna večina članstva zahtevala, da mora biti glavni zaupnik. (Večina članstva je žensk, ki jih je 300 in imajo samo 4 zaupnice, oziroma zaupniška mesta, dočim imajo moški, ki jih je nekaj nad 30, dvojne zaupniških mest, poleg tega še nameščenci, ki jih je tudi približno toliko kot moških in imajo prav tako dvojne zaupniških mest, kar je nepravilno za ženske, ki bi morale imeti vsaj pet zaupniških mest, tako da bi lahko one odločale, kdo bo glavni zaupnik. To bi sicer lahko tudi sedaj, če bi moški volili prej kot ženske, da bi lahko one kandidirale na svoje mesto s. Beštra, ki je dobil, če bi šteli glasove za njega največ glasov, 19 moških proti 14 za, 292 žensk, 8 proti.) Šele na izjavo s. Leskovška, ki je izjavil, da bomo ostali to leto brez zaupnikov, če ne sprejmemo predložene liste in da je vseeno kakršna je lista, ker zaupniki brez ljudi niso zaupniki in pa če bi hoteli tudi iz-

preminjati listo, je premalo časa za to, ker morajo biti volitve gotove do 31. januarja. Za njim je govoril s. Bešter. Ko je bil položaj v resnici takšen kot ga je prikazal s. Leskovšek, je zato apeliral na članstvo, naj listo sprejme, nakar je bila lista po zopetnem glasovanju sprejeta, toda to poudarjam, šele na izrecno zahtevo s. Beštra, ker so bili vsi ostali »generali brez armade« in jim ni nihče več zaupal in poslušal.

Nekateri gospodje sodrugi govorijo sedaj, da je bilo članstvo nahujskano od gotovih ljudi, da, sodrugi, bilo je nahujskano — od vas! Samo spomnite se malo nazaj, kako ste delali in obudite svoje skrite grehe, potem pa recite, res je, vsaka palica ima dva konca...

V ilustracijo in spomin na letošnje naše zaupniške volitve naj navedem še to: Ženske so glasovale javno, moški pa tajno, ne da bi skritizirali delo svojih lanskih zaupnikov in dali s to kritiko kačipot za bodoče delo, novim zaupnikom. Skritiziran je bil le lanski glavni zaupnik za svoje nepravilno delo.

V novem zaupniškem zboru je namestnica glavnega zaupnika s. Krušeca, s. Dovč Angela, in sicer na zahtevo večine žensk. Sicer so zahtevale, naj bi bila ženska glavna zaupnica, kar pa je zaenkrat še nemogoče.

In še to: Članstvo se zaveda svojih pravic, pa tudi svojih dolžnosti in isto zahteva tudi od svojih zaupnikov. Zahtevamo redne seje zaupniškega zbora in pa redne članske sestanke, ker le, če bomo skupno delali, bomo kaj dosegli.

Škofja Loka

Dragi urednik! Naj ti pišem tudi iz naše hribovske Škofje Loke, kjer so razmere takšne, da se včasih ne spoznamo med seboj. Imamo lesno industrijo, tekstilno in tovarno »Šešir«.

Neki lesni obrat je plačal moške delavce po 2.40 Din na uro in ženske celo po 1.50 Din. Lepe plače, kaj? Sedaj pa še teh ni... Želeli bi več veroučiteljev, pa ne za nas, ker mi smo dovolj ponižni, ubogljivi in pokorni in poštene, želeli bi jih za naše delodajalce, kajti kot izgleda, oni ne poznajo krščanske ljubezni, ker drugače bi nas na kak način podprli.

Škofjeloško delavstvo ravno sedaj, ko se izvajajo sankcije, obenem z drugim lesnim delavstvom, najbolj trpi. Plače so nizke in še za te je velika borba, kajti brezposelnost je tudi med nami velika.

Da je temu tako, smo v precejšnji meri krivi tudi sami, ker se

nismo še vsi organizirali, kajti stara resnica je: »Sloga jači, nesloga tlači« in ko bomo vsi organizirani, bomo lahko ne samo zahtevali, nego bomo tudi dosegli, kar bomo želeli. V organizaciji pa moramo gledati na to, da se bodo združile vse med seboj.

Janko.

Maribor

Delam v tovarni Erlich. V tkalnici je okrog 130 strojev, izdelujemo pa pretežno cajg in flanel. Vseh delavcev nas je okroglo 250 in delamo v dveh izmenah. Stroji niso dovolj varovani. Nad valji ni primernih strešic, ki bi varovale tkalce pred čolnički. Isti frče večkrat po zraku kakor granate. Ventilatorjev ni, je pa slab zrak pomešan z prahom. Tudi okna so premajhna, radi česar je mrak, pa tudi pri električni luči tkalec večkrat ne opazi kake napake, ker bi rad vsak čim več izgotovil in zaslužil. Zaslužek na uro znaša od 2.50 — 4 Din. Napake se pa kaznujejo od 2—200 Din.

Da dosežemo izboljšanje razmer, se moramo vsi zavedni delavci organizirati in skupno zahtevati izboljšanje, kajti že star pregovor pravi: »Sloga joči, nesloga tlači!«

— bor.

Ptuj

Zahtevamo, da se upošteva spomenica, ki jo je naš zastopnik prečital na prvi redni seji in ki se glasi:

P. n.

Mestnemu svetu,

Ptuj.

Kot edini zastopnik ptujskega delavstva predvsem ugotavljam, da delavstvo v tem občinskem svetu ni zastopano sorazmerno po svojem številu in je nastopilo celo poslabšanje napram prejšnjemu stanju, ker je izpadel dosednji dolgoletni mestni svetnik g. Gabriel. Ker je sedanja kralj. vlada ob svojem nastopu napovedala povrnitev ljudskih svobod, je delavstvo upravičeno pričakovalo, da bo zastopano v tem mestnem svetu z onim številom, kakor si jih je pri zadnjih občinskih volitvah priborilo.

Kar se tiče zadnjih od g. predsednika podane izjave, da je želeli, da bi naj imeli prebivalci čimprej priliko izvoliti v mestni svet ljudi svoje- ga zaupanja, soglasa ptujsko delavstvo v celoti s to zahtevo, da se naj izdajo taki politični zakoni, ki na temelju popolne demokracije zagotavljajo svobodne, tajne in proporcionalne volitve.

Kljub težkemu finančnemu stanju mestne občine se morajo brezpogojno najti sredstva za borbo proti brezposelnosti, da se tako omogoča ljudem, ki niso po svoji lastni krivdi padli v breme občine, človeka dostojno življenje.

Brezposelnosti ne zahtevajo nikakih miloščin, temveč delo in primerno plačilo, katera pravica pristojna vsakemu članu človeške družbe.

Ker se mora z brezposelnostjo računati kot trajnim pojavom in se stanje slabša od leta do leta, se mora postavka za socialno skrbstvo, za javna dela in podpore za brezposelne v prihodnjem proračunskem letu zvišati, in sicer tako, da bo brezposelnim delavcem in obrtnikom zagotovljeno delo in zaslužek.

Predlagam, da se v svrhu doseganja kreditov, potrebnih za ta dela in zaposlitve uvede progresivno obdavčenje premožnejših, pri čemer pripominjam, da je mesto Split s takim načinom obdavčenja doseglo 1 milijon Din, s katerim zneskom izvršuje javna dela. Taka javna dela so tudi v Pljuju potrebna, kajti ceste, kanali, da ne govorim o skrajno slabem stanju občinskih hiš, so v takem stanju, da je vsako odlašanje s popravili nemogoče.

Delavcem, obrtnikom in nižjim uradnikom naj se zniža najemnina, in to radi tega, ker je nemogoče, da bi ti ljudje, katerim se je najbolj znižala že itak skromna plača, oziroma možnost zaslužka, plačevali za njih zelo visoke najemnine. Isto naj se revnim ukine plačevanje najemninekega vinarja.

Mestnim delavcem s enaj plače povišajo. V interesu občine je, da svoje delavce plača primerno tako, da bo njim in njihovim družinam dostojno življenje omogočeno.

Kot zastopnik pljuškega delavstva poudarjam, da hočem sodelovati v tem mestnem svetu le pod pogojem, če se bodo upoštevale gornje zahteve delavcev, obrtnikov in nižjih uradnikov, ter se v doglednem času razpisale svobodne, tajne in proporcionalne volitve.

Jeseniške volitve obratnih zaupnikov

Volitve so se vršile v vseh treh tovarnah, na Jesenicah, Javorniku in Dobravi. Na Jesenicah so bile postavljene 4 liste, ker so člani S. M. R. J. postavili dve listi, eno kot listo S. M. R. J., drugo kot „listo vsega delavstva“ v obratu. Ostali listi sta imeli N. S. Z. in J. S. Z.

Na Javorniku so bile tri liste in sicer, lista S. M. R. J., N. S. Z. in J. S. Z. Na Dobravi je bila postavljena enotna lista med S. M. R. J. in N. S. Z. Prvi je dobil 4 mandate, drugi en mandat.

Jesenice: vseh volilnih upravičencev: 1444 z 16 zaupniki.

Volilo za S. M. R. J.: 269 (17) zaupnikov. — 3. Volilo za listo vsega delavstva: 450 (30) zaupnikov. — 5. Volilo za N. S. Z.: 287 (35) zaupnikov. — 4. Volilo za J. S. Z.: 337 (12) zaupnikov. — 4. Volilo je: 1349.

Notranji politični pregled

Proračun za l. 1936./37. je bil v skupščini sprejet. Finančni zakon pa je bil v senatu odklonjen, zato pride ves proračun še enkrat pred skupščino.

Notranji minister dr. Korošec je izjavil, da je sedanja vlada nov režim. Obljubil je tajne volitve za občinske odbore, ki naj bi bile jeseni. Skupščinske volitve bodo baje drugo leto.

Minister dr. Cvetković je obljubil uvedbo starostnega in brezposelnega zavarovanja ter razširitev pokojninskega zavarovanja napeščencev na celo državo.

Obljubljena je tudi kmetijska zbornica, vendar še ni poznan njen delokrog in način ustanovitve ter sestavitve.

Obljubljena je železnica Črnomelj-Vrbovsko, trasirajo pa že unsko progo.

Obljubljeni so novi politični zakoni (zakon o shodih, o društvih in strankah o volitvah).

Od tega neveljavno 6 glasov in 17 glasovnic uničenih. N. S. Z. je dobila četrti mandat na račun večje razlike (35). „Lista vsega delavstva“ je imela razliko 30, torej za 5 glasov manj, ker pa je bilo 17 glasovnic uničenih in to domnevno po večini zelene glasovnice, smemo reči, da je tej listi pravilno pripadalo 6 mandatorov. Te glasovnice so se uničile po zaslugi predstavnika S. M. R. J.

Javornik: vseh volilnih upravičencev: 796 z 13 zaupniki.

Volilo za S. M. R. J.: 42z zaupnikov. — 7. Volilo za N. S. Z.: 159 zaupnikov. — 3. Volilo za J. S. Z.: 186 zaupnikov. — 3. Volilo je 768.

Prvo, kar pade pri teh volitvah v oči, je različnost list. V jeseniški tovarni so bile postavljene štiri liste, v javorniški tri, v dobnavski pa enotna lista sestojala iz zaupnikov dveh različnih organizacij. V najmanjši tovarnici „Kranjske industrijske družbe“ na Dobravi, je delavstvo nastopilo enotno, dočim je v največji na Jesenicah, postavilo kar štiri liste, česar pač ni nihče pričakoval. Najbolj žalostno pa je pri vsem tem to, da so jo morali postaviti prav listi, ki so se zavzemali za enotno listo; vendar pa niso mogli napraviti drugače, kar se vidi po visokem številu glasov za „Listo vsega delavstva“, ki je s tem pokazalo, da je res za enotnost in ne za razcepljenost.

Nabavljalna zadruga železničarjev

Zmerom slišimo, da nas bo združništvo rešilo. Železničarji imamo svojo Nabavljalno zadrugo, ali ta nam nič ne pomaga. Saj v naši zadruzi dobimo vse za denar ali tega ravno delavec danes nima. Pri cenah tudi ni med zadruzo in privatnim trgovcem nobene razlike. Samo konkurenco jim dela. Zadruga ni tisto kar bi bi morala biti. Imaš predpisani kredit, če se ti plača zmanjša ali pa da si delj časa bolan, se ti zmanjša tudi kredit, ali pa celo nič ne dobiš. Pri tako ogromnem prometu in raznih beneficijah s strani države bi zadruga (i nžato so ročdalski delavci tudi osnovali zadrugo) delavcem sedaj v stiski tudi res lahko pomagale. Delavci, mi dobro vemo, da to ni naša zadruga, ali mi tvorimo večino članstva zadruga. Zato je naša dolžnost, da postavimo naše zahteve in to: *da nam Nabavljalna zadruga da sedaj, ko smo v stiski cenejša živila in druge potrebščine in da tistim, ki so v posebno slabih razmerah da še posebne olajšave.* Vse druge pridige o združništvu smatramo za demagogijo, pa naj si bo to od sedanjih ali bivših odbornikov zadruga.

—or—

Zunanji politični pregled

Sedaj je v ospredju zasedba porajnske demilitizirane cone po nemških četah. Lokarnska pogodba je pohojena in treba bo najti novih načinov za uredbo odnošajev med državami. Francija hoče ohraniti položaj, ki ga določa lokarnska pogodba, Anglija pa hoče urediti evropske razmere na podlagi novih pogajanj. Res je treba priznati vsaki državi enakopravnost. Toda spričo sedanjih priključitv v Nemčiji so države sosede v skrbeh in se pripravljajo na vsako eventualnost. Francija baje gradi še en trdnjavski pas, Belgija mobilizira, Čehoslovaška razne vesti preklicuje, tudi Švica je v skrbeh in se pripravlja. Lahko smo sigurni, da bo Nemčija že v bližnji bodočnosti prišla na dan z zahtevo po kolonijah.

Tudi Poljska ima pomisleke. Zelo se pojavlja francoska orientacija proti vplivu Nemčije. Lahko rečemo, da je trajno prijateljstvo med Nemčijo in Poljsko nemogoče, ker je preveč spornih točk. Zaenkrat je Čehoslovaška predmet poljskih mrženj.

Balkanske države so v zelo živahnih gospodarskih stikih z Nemčijo. Klirinški dolgovi Nemčije stalno ra-

stejo. Baje ima Nemčija od teh kupčij velike dobičke.

Abesinska vojna se razvija Italiji v prid. Čimdalje bolj se kaže nadmoč italijanskega orožja. Obenem se kaže tudi nemoč Anglije, da reši situacijo. Gotovo je Anglija prepričana, da Italija brez angleških posojil ne bo mogla izkoristiti zasedenih abesinskih dežel. Verjetno, da ta vojna ne bo dolgo trajala.

Daljnji vzhod se je pomiril v toliko, da tisti, ki bi želeli vojno to spomlad, ne bodo prišli na svoj račun. Brez vojne v Evropi si ne moremo misliti vojne v Aziji.

Pogodba med Italijo, Avstrijo in Madžarsko je podaljšana, oz. na novo sklenjena. Italija je dosegla uspeh v srednjeevropski politiki. Čehoslovaška je v dobrih odnošajih s tem blokom, ker gre za tem, da se prepreči priključitev Avstrije k Nemčiji.

Zadnje dni se je pridružila kršitvi mirovnih pogodb poleg Nemčije še Avstrija. Uvedla je obvezno vojaško službo, verjetno je, da ji bo v doglednem času, seveda ako ne bo prevelikega odpora, sledila tudi Madžarska.

JSZ za svobodne delavske strokovne organizacije

Delavska Pravica z dne 2. IV. 1936.

Posebno pozornost je vzbudila med člani načelstva tudi najnoveša vest iz Belgrada o ustanovitvi nove delavske organizacije, takozvane delavske sekcije JRZ, pri kateri glasom poročil sodeluje tudi g. minister dr. M. Krek. O tej točki se je razvila daljša debata, v katero so precej ostro posegli prav vsi člani načelstva. Posebno poudarili svoje mnenje in s tem poudarili vtis delavstva, ki ga je ob tej priliki dobilo. Eden izmed njih je stavil sledečo resolucijo, ki je bila soglasno sprejeta:

„Obsojamo vsako cepljenje delavskih vrst, ki ne izvira iz volje in zahtev delavstva samega po njih svobodni odločitvi. Še v večji meri in z vso odločnostjo pa se bomo borili proti vsakemu poizkusu, da bi se ustvarjale kakršnekoli prisilne delavske strokovne organizacije. V prepričanju, da morejo delavstvu služiti pravilno le svobodne strokovne organizacije, smo uverjeni, da bo tudi vse ostalo delavstvo stalo z nami solidarno in enotno v obrambi teh osnovnih pravic.“

*

Delavska Pravica z dne 2. IV. 1936.

Žalostne skušnje s prisilnimi strokovnimi organizacijami pri nas in drugod nas uče, da je pravo in zdra-

vo gospodarstvo omogočeno le s pomočjo svobodnih strokovnih organizacij. To ne velja samo za delavske, ampak sploh za vse gospodarske organizacije, kar nam dokazuje primer Zveze industrijev. O tem piše „Slovenec“ dne 25. marca t. l. Zveza industrijev, ki je bila prej prisilna organizacija, na katero so vplivali vsi mogoči višji vplivi, je po žalostnih skušnjah preteklosti zapustila staro pot in se postavila na stališče svobodne organizacije, ker so industriji sami sprevideli, da je bilo prejšnje stanje skrajno škodljivo tako industriji kakor vsemu gospodarstvu.

Mnogokje so že poskušali uvesti prisilne delavske strokovne organizacije, ki morajo svoje delovanje usmerjati po navodilih od zgoraj. Tudi pri nas vidimo poskuse razbijanja svobodnih organizacij in uvažanje od višjih vplivov odvisnih sindikatov. Primer Zveze industrijev in nešteti drugih v sosednih državah pa nam dokazuje, da je tako početje skrajno škodljivo ne samo posameznim stanovom, temveč vsemu narodnemu gospodarstvu.

Delavstvo se še prav posebno zaveda važnosti neodvisnosti svoje strokovne organizacije. Zato obsoja kakršnekoli poskuse fašizacije ter se bo proti njim borilo z vsemi silami. Vsem takim škodljivcem pa kliče: Roke proč od svobodnih strokovnih organizacij!

Tekstilno delavstvo v obrambi svojih pravic

„Slovenska zemlja“ objavlja 15. marca 1936:

Dne 24. januarja t. l. je bila v Belgradu anketa o tekstilni industriji in položaju delavstva, zaposlenega v tej industriji. Anketa je hotela pokazati vsej javnosti nevzdržne razmere, ki vladajo v tekstilni industriji. Zastopani so bili odposlanci vsega delavstva, navzoči so bili pa tudi zastop-

niki javnih uradov in delavskih ustanov. Ker nam prostor ne dopušča, da bi podrobno opisali potek te važne ankete, se omejimo le na priobčitev resolucij, ki so bile na tej anketi sprejete in ki se glase:

1. Tekstilna industrija je izkoristila zelo ugodno carinsko zaščito in se v kratkem času razvila do take višine, da more zadostiti celokupni domači potrebi. Narastlo je število to-

varn, vreten in statev, kakor tudi zaposlenega delavstva. Povoljne razmere so tekstilni industriji omogočile, da je v razmeroma kratki dobi amortizirala velik del vloženih investicij in je poleg tega napravila znatne kapitalne prihranke.

2. Uvoz sirovin predstavlja velik odstotek izdatkov celokupnega uvoza. Domačo proizvodnjo je treba v čim večji meri usposobiti za predelavo sirovin za tekstilno industrijo.

3. Carinska obremenitev zadeva tudi tiste surovine, ki jih nimamo doma, in s tem podraži domačo proizvodnjo.

4. Delavske plače v tekstilni industriji ne znašajo niti polovice družinskega minimuma in stoje na najnižji stopnji v evropskih državah. Zdravstveno stanje delavstva je do cela nepovoljno. Okoli polovice smrtnih primerov je prištetih jetiki.

5. Delovni čas v mnogih primerih traja preko osem ur dnevno brez pristanka delavstva in brez plačevanja za nadurno delo. Isto tako je v mnogih primerih delavstvo ogroženo na zdravju, ker so obratni prostori nehygienski. Inspekcije dela ne vršijo svojih dolžnosti, kakor bi bilo to potrebno.

6. Svobodno organiziranje delavstva v strokovnih organizacijah preprečujejo delodajalci s tem, da pre-

ganjajo in odpuščajo tiste, ki hočejo uporabljati zakonite pravice. S tem je delavska samopomoč in obramba otežkočena in so seveda dani pogoji delodajalcem, da poslabšajo položaj delavstva.

Potrebni ukrepi:

1. Svobodno organiziranje delavstva v tekstilni industriji.

2. Sklepanje kolektivnih pogodb med organizacijami delavstva in delodajalcev po vsej državi.

3. Delovni čas ne sme v nobenem primeru prekorati osemurnega delovnega časa. Tam, kjer se dela v treh izmenah, je omogočiti delavstvu potrebni čas, da použije hrano in to brez prikrajšanja pri plači.

4. Z zakonom je treba predpisati minimum, pod katerega plače ne smejo pasti.

5. Službo inšpekcije dela je treba pomnožiti in jo prilagoditi njenemu pravemu namenu. Prav tako je treba določiti čas, do katerega se morajo temeljito pregledati vsi tekstilni obrati.

6. Denarno kaznovanje delavstva se mora izvzeti iz absolutne oblasti delodajalca in prenesti na paritetne komisije s pravico pritožbe na obrtna sodišča. Ta denar se mora porabiti izključno za socialne namene in morajo voditi ta fond delavski zaupniki.

Kongres Strokovne komisije

Dne 19. aprila se bo vršil v prostorih Delavske zbornice tretji redni kongres Strokovne komisije za Slovenijo (Oblastni odbor Urša) v Ljubljani. Med drugim se bo baje na tem kongresu razpravljalo tudi o ustanovitvi mladinskih odborov pri vseh podružnicah Ursu priključenih organizacij in pri Strokovni komisiji sami, dalje o akciji za svobodne

strokovne organizacije, o akciji proti prisilnim strokovnim organizacijam, o akciji za razširitev delavskega zavarovanja, tudi za starost in onemoglost ter brezposelnost, in o akciji za volitve v O. U. Z. D. in S. U. Z. O. R. Obširnejše poročilo o kongresu bomo prinesli v prihodnji številki.

Izgredi v Zagrebu

Zagrebska policija sporoča:

Dne 30. marca ob 15. je bil na Mirogoju pogreb Stipe Javora, ki je 27. t. m. umrl v kaznilnici v Sremski Mitrovici, od koder so njegovo truplo prepeljali v Zagreb. Na pogrebu se je zbrala ogromna masa ljudi. Sam pogreb s cerkvenimi obredi in govori je bil izvršen v popolnem redu. Disciplinarnost meščanstva je bila naravnost vzorna. Po končanem pogrebu se je večina udeležencev mirno razšla domov. Skupina kakih 200 ljudi, ki so jo tvorili po večini brezposelni delavci in neodgovorni mladi elementi, se je demonstrirajoč napotila proti Jelačićevemu trgu, kjer je s kamenjem napadla policijske organe. Policija je demonstrante razgnala in je bil v tem delu mesta takoj vzpostavljen red in mir.

Medtem pa so v Gunduličevi ulici in na nekaterih drugih mestih napadli demonstranti policijske organe z revolverskimi strelji in kamenjem. Ob nastopu mraka so demonstranti izropali trgovino z orožjem Kočondo v Gunduličevi ulici, dalje delikatesno trgovino Ilije Bogdanovića, bazar König, lekarno Praunsperger, razbili na kavarni „Corso“ velika okna in demolirali del pohištva ter razbili šipe tudi na oknih nekaterih zasebnih hiš. Razen tega so demonstranti razbili izložbe tvrdke Bata.

O priliki teh spopadov je bilo s strelnim orožjem in s kamenjem ranjenih okrog 30 oseb, 11 policajev in 19 demonstrantov. V bolnici je bilo pridržanih 10 oseb. Policija je izvršila več aretacij, zlasti ljudi, pri katerih so našli revolverje in kame-

Razlastitev veleposestev v Španiji

Madrid, 29. marca. TG. Predsednik republike Zamora, je podpisal uredbo, s katero so sedaj točno določeni pogoji za razlastitev veleposestev. Dekret navaja, da se pod nekimi pogoji zemlja more obznaniti kot „s socialnega stališča koristna“, kar zadostuje, da državne oblasti izvedejo razlastitev posestva in razdelitev med kmetovalce. Med v dekretu navedenimi pogoji so tudi naslednji: „Se proglasi kot socialno

koristno ono ozeinlje, ki leži v kraju, kjer je pomanjkanje zemljišč zelo veliko, kot v predmestjih ali v bližini tovarnen, nadalje v krajih, kjer je poljedelsko prebivalstvo goste naseljeno, tam, kjer je zemlja, ki jo je mogoče obdelovati, v primeru s številom kmetijskega ljudstva zelo omejena. Dekret daje lastnikom dovoljenje, da se proti razlastitvi pritožijo.“

Vsebina te številke je:

Kaj pišejo delavci iz obratov

Trboveljska dolina — Naš poziv — Moste („Saturnus“) — Škofja Loka — Maribor — Ptuj — Jeseniške volitve obr. zaupnikov — Nabavlj. zadr. železničarjev

Notranji politični pregled

Zunanji politični pregled

JSZ za svobodne delavske strokovne organizacije

Tekstilno delavstvo v obrambi svojih pravic

Kongres Strokovne komisije

Izgredi v Zagrebu

Razlastitev veleposestev v Španiji

Nekaj besed o brezposelnosti

Tehniška čuda čudovitega Čikaga

Ženski obzornik (Griže pri Žalcu)

Drobne vesti

Nekaj besed o brezposelnosti

Dopis iz Lahoncev — Poroča „Bojevnika“ z dne 19. III. 1936

Brezposelnost revnih slojev stalno narašča in ogroža njihov življenjski obstoj. Oglašajo se razni „dobrotniki“ delavstva in dajejo javnosti svoje recepte za omiljenje brezposelnosti. V večini so ti recepti pomankljivi in nekateri nesprejemljivi. Tako se je oglasil tudi g. dr. Jože Voršič, advokat v Ljubljani v 2. številki lista „Naša moč“, ki je glasilo „Vzajemne zavarovalnice“, s člankom „Ustvarite delavske bataljone“. Članek izgleda navidezno čisto nedolžno, v resnici pa je pravi napad na delavčeve pravice in njegovo svobodo. Dr. Voršič najprej ugotavlja, koliko je brezposelnih, kako se množijo, koliko

stanejo in kako naj bi se vsi ti ljudje zaposlili pri javnih delih itd.

Javna dela se že dolgo obljublja in skrajni čas bi že bil enkrat, da bi se obljube uresničile in resnično izvedle. Kako naj bi se izvedla javna dela? Dr. Voršič piše: Ustvariti bi bilo treba delovne bataljone, ki bi ta dela izvrševali. Vsak član tega bataljona bi moral delati. Zato bi pa jemal zadostno hrano, primerno obleko in prenočišče, povrh pa še malenkostni znesek, s katerim bi lahko šele po preteku daljše dobe razpolagal. Kdor bi se pa odtegnil temu prisilnemu delu in bi rajši živel na račun drugih, brez vsakega posla, pro-

E. E. Kischeva reportaža iz knjige „Raj Amerika“. — Poslovenil C. Z.

Tehniška čuda čudovitega Chicaga

Razen v Detroitu, kjer ima Ford svoje delavnice in v Shenectadyju, kjer je center elektricitete — General Electric Co., ni najbrže nikjer na zemeljski obli tako ogromnih industrijskih naprav kakor v Chicagu. To mesto redno raste, raste. Ponekod so zasuli Michigansko jezero, da so dobili prostor za avtomobilске ceste, za svetovno razstavo 1933, za stadion, za akvarij. Preje so prebivalci vzhodne strani hodili iz svojih hiš k jezeru, zdaj morajo desetisoči v kopalnih oblekah sesti v tramvaje in avtobuse, da pridejo do obale.

Michigan Boulevard je razkošna svetla ulica ob jezerski obali. Potniki iz Pariza jo imenujejo tudi „Boul Milch“. Tu in na Wacker drivu, pod

katerim teče predor, molijo v višave nebotičniki. Toda čeprav je Chicago največji industrijski center, center žitne trgovine, mesnega eksporta in predvsem tihotapsvta z alkoholom, je vendar Chicago revno mesto.

Miljarderji sede v jesenski sezoni v New Yorku, poleti na obali Floride, pozimi v Beverly Hillsu v Kaliforniji. Včasih tudi v Nici.

V Chicagu živi malo velikih kapitalistov, kajti kljub Michigan jezeru, kopalščem in Boul Miletu je Chicagopust, poln dima, blata, močvirja, poln vlažnih in hladnih zidov, poln zločincev in revežev.

Nebotičniki se dajo fotografirati in opisati. Lesene chikaške hiše se ne dajo niti fotografirati, niti opisati. Ro-

gajo se vsaki sliki. V Evropi je komaj kaj, kar bi jim bilo podobno po gnolobi in bedi. Podzemne armenske pečine in blatne besarabske kolibe so boljše, ker nudijo vsaj varstvo pred dežjem in mrazom. Dovolj je, da si ogledaš le tri take hiše svetskega mesta, ker so si vse podobne. Naj bo še tako majhna, je v njej štiri ali pet „stanovanj“. Za vsako zahteva hišni gospodar 25 do 30 dolarjev mesečne najemnine. To je povprečna cena, ki jo doseže na ta način, da vsako sobo s štirimi posteljami uporablja osem oseb v dveh izmenah. Otroci spe v košarah za pošiljanje sadja ali v plitkih čolnih. Dr. Becker je videl povsod tri ali štiri žimnice ali spalne zaboje enega nad drugim. Vsi najemniki in podnajemniki uporabljajo skupno stranišče, ki je navadno v kleti. Včasih pa ni kleti, ker je pod

hišo eno izmed rečnih chikaških močvirij; vanj so zabiti koli, na njih pa stoji v višini dveh metrov hiša.

Po dveh, treh minutah, odkar zapusti podzemna železnica trgovski okraj Loup, že drvi mimo teh primitivno stesanih zavetišč. Čim bolj greš proti jugu in zapadu, tem bolj tesno ti je.

Tu spodaj niti kanalizacije ni. In kakor postanejo te barake kričeči škandal šele z ozadjem bujnih palač in petdeset nadstropnih trgovskih trdnjav, tako postane tudi zdravstveno stanje še le takrat prav očitno, ko spozna človek grandiozne vodovodne in odvodne naprave v Chicagu.

Naročniki,
plačajte naročnino!

ti takemu pa bi se naj uporabile sankcije, kakor proti tistim, ki jih pošiljamo v prisilne delavnice.

Kaj je bataljon, ve vsakdo, ki je služil recimo pred svetovno vojno vojake. Kako je tamkaj bilo z „zadostno hrano, primerno obleko, in malenkostnim zneskom“, s katerim vojak razpolaga, si bivši vojaki tudi predstavljamo. Po zamisli dr. Voršiča naj bi se ustanovila prisilna delavska taborišča z vojaško uredbo po vzoru nemških hitlerjevcev. Kdor bi se zameril kakemu „visokemu gospodu“, ali bi bil žigosan kot „nevaren protidržaven element“, hajd z njim v prisilno delavsko taborišče, kjer bi pod pendreki in puškinimi kopiti okušal vse sladkosti in dobrote dr. Voršičevega načrta.

Toda iz te moke ne bo kruha, kakor ga želi speči dr. Voršič. Tudi nismo delavci tako zabiti kakor si domišlja dr. Voršič. Če hoče država pomagati brezposelnim z zaposlitvami pri javnih delih, naj stori to po zakoniti poti, naj ne krši v zakonu zajamčenih delavskih pravic in delavske svobode. Država naj pošteno plača delavce; za pošteno plačilo pa si bo delavec že sam preskrbel „zadostno hrano, primerno obleko“ in prenočišče. Šele potem bosta imela od take zaposlitve korist in pomoč kmet in trgovec.

Ferdinand Pajek, delavec.

Lahonci 23, p. Ivanjkovci.

Op. ur.: Dopisa žal nismo mogli v celoti objaviti.

Ženski obzornik

Grize pri Žalcu

Prav vesela sem bila, ko sem našla v Del. Obzorniku kotiček za nas nezavedne žene. Prosim vas, da mi ne zamerite, če boste imeli z mojim dopisom veliko popravka, kajti o dtega prokletega življenja sem že polnoma uničena.

Od l. 1925 do 1926 sem služila kot prodajalka. Šlo mi je prav dobro, ker je bilo takrat še dosti denarja. Potem sem se poročila, ker pa je bil moj mož že l. 1927 reduciriran, sem morala poprijeti zopet sama za delo. Šla sem v tovarno nogavic v Novem Celju. Kot formarica sem zaslužila 25—30 Din dnevno. Ker pa smo delale vsak dan po več nadur, sem močno zbolela. Ob času moje bolezni je šla tovarna v konkurz. Tako sva bila oba z možem brez dela. Leta 1930 je mož dobil delo v rudniku pri Rajhenburgu. Ker pa je bil njegov zaslužek slab, sem izprevila dela, da sem bolj neodvisna, če sama zaslužim, kakor pa če se naslanjam samo na njega. Krizo smo za-

čutili najbolj, ko je TPD začela s praznovanjem šihov. Tu se je zmanjšal možev zaslužek za 50%. Po treh letih dela je bil reduciriran radi pomanjkanja naročil. Po treh mesecih brezposelnosti je dobil zopet delo pri rudniku Liboje. Zaslužek je bil slab: 36—40 Din na dan, odtegljaji so bili visoki: 120—124 dinarjev na mesec, stanovanje drago: 150 Din na mesec. Na knjige in zabavo sploh ni bilo misliti, ker je vstopnina pri vseh prireditvah, naj si bodo delavske ali druge, še vedno tako visoka, kot je bila prva leta po vojni. Leta 1935 je postal mož in z njim vsa družina žrtev gladovne stavke.

Sedaj pa živimo kakor vse brezposelne družine od miloščine naših sodrugov. Zopet bi morala gledati, da poprimem za kak zaslužek. Pa kako? Ta nesrečna kriza me je telesno in duševno popolnoma izčrpala, da sem postala živ okostnjak, ki tehta le še 43 kg!

Vas srčno pozdravlja žena
brezposelnega.

Drobne vesti

Francija

V dneh 2.—5. marca se je vršil skupni kongres strokovnih organizacij Francije. Delavstvo pač korača s potrebami časa.

Turška žena. Evropska žena se čimdalje bolj poturčuje, turška se pa evropizira. V višjem državnem svetu v Ankari so 4 žene. V sami Ankari je 19 sodnic in 12 advokatk. 20 žena deluje kot profesorji na višjih šolah in mnogo jih je zaposlenih kot zdravnice in lekarnari-

ce. V državnih in samopravnih službah je zaposleno 8000 tipkarij. V privatnih službah je 1500 uradnic. V tvornicah Carigrada in Ankare je zaposlenih 20.000 žena. Seveda ima turška žena tudi aktivno in pasivno volilno pravico.

Zadolžitev Nemčije. Po podatkih nemškega finančnega ministrstva so znašali dolgovi Nemčije sredi leta 1935. 33 in pol milijarde mark. Koncem leta 1928. so znašali dolgovi Nemčije 15.3 milijard mark, marca

1931 24,8 milijard, leta 1935. pa cele 33 in pol milijarde; torej se je zadolžila Nemčija za 7 milijard mark. (Po „Prager Tagblatt“).

Zadolženost Italije se je dvignila v zadnjih 12 letih za 96.917 na 128.308 milijard lir.

(Die Börse, 13. II. 1936.)

Statistika političnih nemirov v Avstriji za l. 1934. je uradno objavljena. Obsojenih je bilo na smrt 57 oseb, 27 jih je bilo izvršenih. Poleg tega je bilo obsojenih za politične prestopke 3113 ljudi na skupno deset tisoč let ječe.

Amerikanke so pa porabile leta 1935 za 30 milijonov dolarjev ruža, t. j. maže za barvanje ustnic.

Dobiček tovarne orožja Vikers je znesel preteklo leto okroglo milijardo dinarjev. Prejšnja leta je bil za polovico manjši.

Prof. Ernst Horwitz (Tübingen) je ugotovil, da so nekoč Germani vladali nad Sibirijo. Tam so odkrili solnčni sistem in sestavili solnčni simbol. Križ v krogu, iz katerega se je razvil kljukasti križ. Torej imajo Nemci vendar pravico do sibirske »pustinja«.

Društvo prijateljev Nemčije obstoja v Zagrebu. Proslavilo je triletnico prihoda Hitlerja na oblast.

Nek francoski kemik je baje izumil plin, ki nevtralizira vse dose-daj znane strupene pline.

Poljska. Vršila se stapljanje svobodnih in sindikalnih organizacij. Jača se ljudska fronta, ki jo tvorijo delavci, kmetje in narodna manjšina (Ukrajinci, Belorusi in Nemci). Zunanji minister Beck je nakazal približevanje Franciji. Poljska hiti z oboroževanjem.

Poverjeniki!

Od Vas je odvisen obstoj lista! Delavski list izdajati je najtežja naloga. Brez delavnih in požrtvovalnih poverjenikov mora vsak delavski list prenehati. Zato povsod poverjeniki na delo. Zbirajte naročnike in skrbite za finančna sredstva!

Ko je umrl Göthe, ko se je rodil Bismark, je pihal tudi nad prirojsko travo vlažen veter, nobene kolibe še ni bilo. Pred devetdesetimi leti je bila tu tudi obalska vasica, pred šestdesetimi mesarija in žitni trg. Danes drvi svetovnemu rekordu naproti Chicago, zvest svojemu geslu: „Delam, gibljem se, ženem.“ To pomeni trije milijoni ljudi, ki v absolutni večini žive v strašnih delovnih, prehranjevalnih, stanovanjskih, duševnih in moralnih razmerah, trije milijoni ljudi delajo, se gibljejo, ženejo drug drugega, da si bo moglo nekaj milijarderjev v New Yorku, Miami Beastu in v Floridi nagrabiti nekaj milijard več in da bodo zapustili v kakršnekoli svrhe milijon za zveličanje duše, za kar jih bo ves narod vedno in neprestano slavil kot genije in dobrotnike.

Kulturni pregled

Po-bi (Popularna biblioteka) je izdala od prof. S. Pavletiča, študija o delavski muziki. Snov, ki jo obravnava avtor v tej knjigi, je zelo važna za vsa delavska kulturna društva. Knjigi je naslov: „Radnička muzika“, naroča se: Zagreb, Deželičeva ulica 49.

Istotam je izšla v obliki drobne knjižice znanstvena razprava „Biologija i marksizam“. — V založbi P. Grkonić, Zagreb. Krajiška ulica broj 1a, je izšel roman K. Papustovskega „Kara-Bugasa“. Knjiga je namenjena mladini, v njej je podana zgodovina morskoga zaliva Kara Bugasa (Črni zaliv), strahote tega zaliva, močne morske struje, ubijajoča zalivska voda itd. Borba ljudi proti prirodi. Knjiga je vredna večkratnega čitanja, tako mladih kakor starejših in jo toplo priporočamo. Cena je 20 Din. Ima okoli 130 strani z 40 krasnimi slikami, ki vsebino lepo ponazorjujejo.

Ekonomska enota bo izdala v poslovnem letu 1936 naslednje publikacije katerih nakup priporočamo: 1. Engels: „Kmetijski boji v Nemčiji“. 2. Marks K.: „Mezda, cena in profit“. 3. Reimes: „Zgodovina gospodarstva“. Knjige bodo stale 120 Din in se lahko plačujejo v 10 mesečnih obrokih. — Naročite se: „Ekonomska enota“ (Znanstvena biblioteka) Miklošičeva cesta 15 (dvorišče).

Knjižnim založbam

Založbe, ki žele, da prinašamo poročila o njihovih izdajah (knjigah, revijah i. t. d.), naj nam pošljejo svoje izdaje v oceno. Zlasti opozarjamo na to založbe naprednih znanstvenih in leposlovnih del.

Opozorilo

Opozarjamo vse kolporterje, odjemalce in prijatelje našega lista, da smo z Jože Bobičem prekinili radi nepravilnega obračunavanja vse zveze. Omenjeni torej nima pravice naš list zastopati in pod kakršnokoli pretvezo zanj kasirati denar.

Konsorcij „Delavskega Obzornika.“

Naročnikom, poverjenikom in kolporterjem

List iz tehničnih razlogov ni mogel iziti. Sedaj so premagane prve težave, zato spet vsi s podvojeno silo na delo! Poverjeniki in kolporterji, odračunajte naročnino! Naročniki pa, ki prejimate list na dom, tudi vas prosimo, da poravnate svoje obveznosti. Redno plačujoči omogočajo izdajanje lista. Čim več nas, bolj se bo upoštevalo naše želje in zahteve. Naš list je svoboden, ni odvisen od nikogar, razen od naročnikov, ki ga vzdržujejo z naročnino. To je edini res svobodni delavski list, v katerega piše lahko vsakdo, pogoj je seveda, da je nanj naročen, ali da ga vsaj sempatije kupi in čita, ako mu je nemogoče, da bi se nanj naročil.

Zato — agitirajmo! Delajmo na tem, da bomo imeli tednik. V vsako zavedno delavsko družino more Delavski Obzornik! To pa še ni zadosti, da ste na list naročeni in da ga čitate. Sporočiti morate tudi svoje želje, potrebe svoje kraja itd. Počutiti se morate kot solastniki lista, list nam mora biti sredstvo za do-go naših ciljev, zato pa morate dopisovati vanj in objavljati svoje želje in zahteve.

List si je opomogel le z malo peščico naročnikov in čitateljev, (ker nismo mogli vseh obvestiti o njegovem stanju), če boste tako pomagali vsi, potem more v najkrajšem času postati tednik.

Številka čekovnega računa je 17.080. Kdor nima položnice, naj jo kupi na pošti za 25 para. Kdor ni prejel številke lista, naj reklamira z dopisnico.

Uredništvo in uprava.

Chicago River, ki se je od pamti-veka izlival v jezero Michigan, se je mahoma obrnil! Chicago jemlje namreč iz jezera vodo za uporabo in žejo, to vodo pa je kalila reka, ki je tekla skozi mesto. Neprijetno je bilo uporabljati jezero obenem za pitje, odpadke in kopanje. Toliko časa, dokler ni število smrtnih slučajev radi tifusa preveč naraslo. Veliko smrtnih slučajev. Veste, kaj to pomeni? S tem se zmanjšujejo izgledi za dosego cilja, proti kateremu teži ves Chicago: da preseže v številu prebivalcev New York.

Reka je morala na svoje stare dni spremeniti smer toka in teči od zadaj naprej.

Toda niti zdaj niso mogli uporabljati reke, ki je valovala ob robu tega umazanega in močvirnega mesta. Morali so zgraditi v jezeru več kilometrov stran od obale vodovod-

ne stolpe. Pod kamnitim jezerskim dnom so izkopali predore, kar je stalo milijon dolarjev za vsako miljo, in po teh predorih se stekajo nove podzemne reke, močnejše od Chicago Rivera, v dvanajst mestnih črpalnih postaj.

Vodovodne postaje! Wm. Hale Thompson Pumping Stadion, petdeseta ulica, Western Avenue, je stala skoro štiri milijone dolarjev. Dr Becker si ogleduje te naprave in prvič po dvajsetih letih mu je žal, da se je odrekel inženerskemu poklicu.

Čudo vseh čudes je, da sploh obstojajo take podzemne in vodne naprave, kajti neizračunljivo velik del davčnih dohodkov izgine v rokah korupcije. Saj je bilo prejšnje leto od milijonskega zneska, ki je bil določen za zdravstvene potrebe, po neverjenega in razdeljenega med „merodajne“ točno sto odstotkov.